

VROEGTIJDIGE ZORGPLANNING OF ADVANCE CARE PLANNING (VZP/VZP)

Vroegtijdige zorgplanning of advance care planning (VZP/ACP) is een proces van overleg tussen de patiënt, zijn naasten en de zorgverleners met de bedoeling een gemeenschappelijke richting voor de zorg en de behandeling al of niet op te zetten. VZP wil een therapeutische doelstelling bepalen op basis van de waarden en prioriteiten van de patiënt. Het is een proactieve en anticipatieve werkwijze, die het nemen van beslissingen vergemakkelijkt in dringende situaties of wanneer de patiënt niet meer in staat is duidelijk zijn wensen uit te drukken.

Timing

VZP vraagt tijd. Het is een dynamisch en continu proces dat zich niet tot één enkel onderhoud kan beperken. Er wordt aanbevolen er vroeg mee te starten om de patiënt de gelegenheid te geven om na te denken, te beraadslagen en te bepalen wat zijn voorkeur voor de behandeling van zijn levenseinde wegdraagt. De weerhouden opties moeten daarna worden herzien op kantelmomenten in de evolutie.

Werkwijze voor VZP

De arts (of een ander lid van het zorgteam) start de discussie op door de patiënt te vragen of hij hem wil laten weten welke toekomstige zorg hij verkiest. Als de patiënt ingaat op het voorstel, wordt een afspraak gemaakt. Deze tweestapswerkwijze geeft de patiënt bedenktijd. VZP is een vrijwillige procedure. De zieke kan weigeren om eraan deel te nemen en, indien hij dat wenst, de personen aanduiden met wie de beslissingen zullen moeten worden genomen (bijv. naasten, behandelende arts).

Tijdens het gesprek worden verschillende elementen getoetst: de mogelijkheden en de beperkingen van de VZP, de beperkingen van de therapie; de keuze van de patiënt over de plaats waar de zorg moet worden toegediend, het type begrafenis, enz.; het mogelijk aanduiden van vertegenwoordigers (gevolmachtigden, vertrouwenspersonen, enz.); een eventuele voorafgaande verklaring voor euthanasie; een schenking van het lichaam; enz.

In het verloop van een VZP kan de patiënt, indien hij het wenst, een of meerdere *document(en) met voorafgaande richtlijnen* invullen en ondertekenen.

Deze documenten en een schriftelijke samenvatting van de VZP worden aan het medische dossier toegevoegd.

Ze kunnen op elk moment worden herroepen en er wordt slechts rekening mee gehouden als de patiënt zijn wens niet meer kan kenbaar maken.

MINIMALE INHOUD VAN VZP

1. Bespreken over de mogelijkheid van het opstellen van een negatieve wilsverklaring (= wat de patiënt niet wenst), met inbegrip van de therapiebeperkingen.
2. Bespreken over de mogelijkheid van het opstellen van een positieve wilsverklaring (= wat de patiënt wenst), bij voorbeeld een voorafgaande wilsverklaring euthanasie.
3. Bespreken met de patiënt van de zorgdoelen.
4. Bespreken van de aanduiding van een wettelijke vertegenwoordiger of bewindvoerder (voor het geval de patiënt zelf geen beslissingen meer kan nemen).

Belang van communicatie

Goede communicatievaardigheden zijn essentieel om over VZP te beginnen en te discussiëren.

Gesprekken over vroegtijdige zorgplanning zijn vaak emotioneel geladen. De zorgverlener moet in staat zijn om de emoties op te vangen in een actieve luisterpositie en tegelijkertijd aan de zieke correcte, voldoende en duidelijke informatie te verschaffen over zijn gezondheidstoestand. Hij moet ook klaar zijn om de levensbeschouwelijk, culturele en sociaal-familiale waarden van elke patiënt te respecteren en hem in staat stellen zich vrij uit te spreken over de betekenis die hij aan zijn leven geeft, aan de manier waarop hij zijn levenskwaliteit definieert, evenals zijn verwachtingen, zijn voorkeur, zijn angsten en zijn bezorgdheden, de zorg die hij wenst en de zorg die hij weigert.

Voordelen van VZP

Een goed gevoerde VZP maakt het mogelijk om:

- De tevredenheid over de zorg te verbeteren, door de vertrouwensrelatie met het medische team te bevorderen en het afstellen van de therapeutische beslissingen op de prioriteiten van de patiënt.
- De emotionele verwarring bij de naasten (of de vertegenwoordiger) te verminderen, die wanneer de patiënt er niet meer toe in staat is, beslissingen kunnen nemen die overeenstemmen met zijn waarden en wensen.
- De samenhang tussen de uitgesproken wensen en verleende zorg te vergroten.
- Nutteloze behandelingen en hun negatieve gevolgen op de levenskwaliteit en soms op de levensduur te beperken.

Elementen die nodig zijn voor een systematische implementatie van VZP in de gezondheidszorg

- Artsen vormen in communicatie en het nemen van beslissingen op basis van voorkeuren van de patiënt.
- Artsen aanmoedigen tot de praktijk van VZP (financiële stimuli).
- Educatieve campagnes organiseren om het publiek te sensibiliseren.
- De implementatie van een nieuw instrument (PICT) ondersteunen waardoor het mogelijk wordt om vroegtijdig palliatieve patiënten te identificeren en de zorgverleners te sensibiliseren voor het belang van een discussie over de zorgdoelen.
- Informatie over VZP toegankelijk maken voor alle zorgverleners betrokken bij patiëntenzorg en in alle settings, met inbegrip van pediatrie zorg en zorg voor personen met dementie.

Referenties

EAPC white paper on Advance care planning ([url](#))

[Richtlijn Vroegtijdige Zorgplanning \(VZP\) & Richtlijn Vroegtijdige Zorgplanning voor personen met dementie. www.pallialine.be](#) & Vroegtijdige Zorgplanning: [www.delaatstereis.be](#)

Schrijvers, D. and Cherny, N.I. ESMO Clinical Practice Guidelines on palliative care : advanced care planning. Ann Oncol (2014) 25 (suppl 3): iii138-iii142 [url](#)

La planification anticipée des soins : la concertation entre les dispensateurs de soins, les patients atteints de la maladie d'Alzheimer et leurs proches. Fondation Roi Baudouin. [www.kbs-frb.be](#)

Planification anticipée de soins, les déclarations anticipées correctes. SPF Santé publique, Fondation Roi Baudouin, LEIF et BR.E.L [pdf](#)

Advance Care Planning. The Gold Standards Framework. [www.goldstandardsframework.org.uk](#)